

den „toekomstoorlog” te taxeeren. Bernard Serrigny gaf eene lijvige studie uit over *Les conséquences économiques et sociales de la prochaine guerre* ¹⁾, en schat daarin de kosten van een Fransch-Duitschen oorlog voor ieder der krijgvoerende partijen bij een duur van 10 à 12 maanden op 10 milliarden francs.

Von Bloch geeft wederom andere cijfers. De dagelijksche uitgaven van een oorlog tusschen Drievoudig en Tweevoudig Verbond, stelt hij voor Duitschland op 20 millioen, Frankrijk 20 millioen, Rusland 22½ millioen, Oostenrijk 10½ millioen, Italië 10 millioen Mark. In stee van Italië komen nu Engeland en België, wier onkosten zeker niet lager mogen worden gesteld; zoodat naar deze rekening de dagelijksche uitgaven voor de Europeesche oorlogvoerende landen op 83 millioen mark komen. ²⁾

Nog slechts een klein deel van de schade wordt aldus geboekt en buiten rekening blijven posten als de verwoesting door ruw geweld, de kapitaalvernietiging door het geschokt crediet, het onttrekken van arbeidskracht en grondstof aan het productieproces, het lam slaan van het bedrijfsleven.

¹⁾ Parijs, 1909.

Het boek gaat vergezeld van een voorwoord van Frédéric Passy, die den schrijver looft om zijn economische en militaire kunde. Na uitvoerig „la désorganisation pendant la guerre” en „la désorganisation après la guerre” geteekend te hebben, vooral in het crediet en de spoorwegen, komt hij op blz. 453 en vlgg. tot het opstellen van enkele conclusies.

²⁾ Zie *Der Krieg*, t. a. p., deel 4, blz. 281 en vlgg.

Beschouwingen over dit onderwerp vindt men ook bij Crammond, *International finance in time of war*, opgenomen in *The Quarterly Review*, deel 213, Londen, 1910, blz. 303 en vlgg.

Bij eene uitvoerige bespreking over geschriften, over de oorlogsfinantiën handelend, becijfert hij de uitgaven van een oorlog van Engeland tegen Duitschland op 10 milliard mark per jaar, terwijl hij de handelsverliezen enzv. op 16 milliard berekent.

Een klein schetsje geeft Charles Richet, *Ce que coûterait une guerre européenne*, in *La paix par le droit*, 1912, blz. 721 en vlgg.

Het gelukte ons niet inzage te verkrijgen van het door onderscheidenen geprezen boek van Dr. J. Riesser, *Finanzielle Kriegsbereitschaft und Kriegsführung*, Jena, 1909.